

HB010 - Expertisepunt Begaafdheid Leerlingprofiel

HB010 heeft het doel om (hoog)begaafde leerlingen die nu (dreigend) thuiszitten een passende plek te bieden om weer in ontwikkeling te komen. Er wordt gewerkt met een gecombineerd tijdelijk dagprogramma met zorg en onderwijs. Daarbij is bij de start van het traject de zorg voorliggend en wordt toegewerkt naar deelname aan onderwijs. De duur van het traject is zo kort als mogelijk met als uitgangspunt een jaar met een mogelijkheid tot verlenging. De voorziening krijgt tevens de rol van expertisepunt, waar zowel scholen als zorgaanbieders kunnen aankloppen voor informatie en advies bij problematiek rondom begaafdheid.

Doelgroep

De doelgroep van HB010 betreft (hoog)begaafde leerlingen uit het voortgezet onderwijs in de leeftijd van 10 tot 18 jaar die (deels) uitvallen of dreigen uit te vallen. Het gaat om leerlingen met kenmerken van begaafdheid en toenemend verzuim op school. Over het vaststellen en meten van (hoog)begaafdheid als samenspel van aangeboren kwaliteiten en de omgeving bestaat geen consensus. HB010 kiest voor een brede benadering van (hoog)begaafdheid, los van IQ-scores (zie bijlage, blz. 3-5).

Kenmerken in de schoolsituatie

Er is sprake van toenemend verzuim van de begaafde leerling en een afname in onderwijstijd. De school ervaart handelingsverlegenheid, heeft zelf onvoldoende passende ondersteuning voor de ondersteuningsvraag van de leerling. De school heeft aanpassingen gedaan in onderwijsaanbod en ondersteuning en heeft dit vastgelegd in een OPP en dit geëvalueerd met ouders en leerling. De aanpassingen leiden niet tot verbetering en de leerling is niet of steeds minder in staat om onderwijs te volgen.

Voorwaarden voor deelname in schooljaar 2025/2026

Leeftijd	10-18 jaar
Herkomst	De leerling is woonachtig in Rotterdam en is ingeschreven op een school van samenwerkingsverband Koers VO. Vanaf februari 2026 kunnen ook leerlingen uit de Koersregio gaan deelnemen.
Schoolaanwezigheid	0-50%, afnemend of reeds volledig thuiszittend. Verzuim in de vorm van ziek zijn, spijbelen of vrijstelling van geregeld schoolbezoek.
Uitgangspunt	Reële mogelijkheid tot terugkeer naar de school van herkomst (binnen 1 jaar, met optie op verlenging)
Wanneer niet aanmelden?	Terugkeer in het onderwijs is geen mogelijkheid Onvoldoende bereidheid om traject aan te gaan bij leerling of ouders Agressie Extreem externaliserend of oppositioneel gedrag Actieve suicidaliteit Ernstige automutilatie

Naast bovengenoemde voorwaarden, zijn er voorwaarden in de procedure zoals betrokkenheid school van herkomst en het gewerkt hebben met een OPP.

Kenmerken die op school zichtbaar of merkbaar kunnen zijn bij de beoogde leerlingen

Aanwezigheid/ belastbaarheid	Volledig programma volgen lukt veelal niet Verminderde energie Toenemend verzuim, blijft regelmatig thuis (wordt ziek gemeld) Komt helemaal niet meer naar school (zit thuis)
Schoolse zaken	Leren leren lukt onvoldoende/niet Plannen/organiseren lukt onvoldoende/niet Resultaten vallen tegen, lopen terug of zijn slecht (onderpresteren)

	Leerling stroomt af (of is afgestroomd) naar ander onderwijsniveau Verveling op school, gebrek aan motivatie Ziet het nut niet van hetgeen ze moeten leren en doet dit om die reden dan ook niet
Gedrag / houding	Zelfbepalend Sterk rechtvaardigheidsgevoel Grote behoefte aan autonomie Eigenzinnigheid Opstandig Concentratieproblemen Motivatieproblematiek Vermijdend gedrag Passief gedrag Sterk perfectionistisch
Emoties	Boosheid, verdriet Faalangst Depressieverschijnselen Burn-outverschijnselen Voelt zich anders en/of niet begrepen
Contacten	Sociaal of emotioneel weinig aansluiting Neerbuigend naar docenten/medeleerlingen Clownesk gedrag om erbij te horen
Anders	Dubbelbijzonder (kenmerken van andere leer- en gedragsproblemen) Psychosomatische klachten

Behoeften

Het expertisepunt beoogt in de volgende behoeften van leerlingen te kunnen voorzien:

- herkennen/erkennen eigen (on)mogelijkheden
- reguleren van prestatiedruk
- prikkelarme omgeving
- sociaal veilige omgeving,
- peergroep
- luisterend oor
- ruimte voor eigen interesses
- ruimte voor eigen tempo
- verbetering energiebalans
- psycho-educatie (begrip van hun 'denken')

Bijlage bij leerlingprofiel - Wat is (hoog)begaafdheid?

(mede gebaseerd op de [publicatie over signaleren](#) van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid)

IQ-score vertelt niet het hele verhaal

Over het vaststellen en meten van (hoog)begaafdheid als samenspel van aangeboren kwaliteiten en de omgeving bestaat geen consensus. IQ-scores zijn momentopnamen en hebben andere beperkingen. In de huidige tijd wordt een ruimere blik gepropageerd, omdat talenten en kwaliteiten zich verschillend kunnen uiten. Verder betekenen vergelijkbare cognitieve vermogens niet dat er een vergelijkbare onderwijsbehoefte leeft. Voor het Expertisepunt wordt daarom gekozen voor een brede benadering van (hoog)begaafdheid, los van IQ-scores.

Multidimensionaal

In recente modellen en theorieën wordt (hoog)begaafdheid gezien als multidimensionaal omdat meerdere factoren een rol spelen. Intelligentie is één van die factoren, maar intelligentie is een breed begrip en bovendien niet de enige voorwaarde voor uitzonderlijke prestaties. Allerlei cognitieve en niet-cognitieve eigenschappen van de leerlingen spelen een rol. Ook wordt (hoog)begaafdheid gezien als dynamisch: het ontwikkelt zich al dan niet tot prestaties in overeenkomst met de capaciteiten en verandert over de tijd, met name door de omgeving.

Begaafdheid leidt dus niet automatisch tot uitzonderlijke prestaties en uitzonderlijk presterende personen kunnen ook geprofiteerd hebben van een succesvol leerproces zonder per se te beschikken over uitzonderlijk hoge capaciteiten. De omgeving van de leerling, bestaande uit het gezin, de vrienden en de school, spelen een belangrijke rol.

Cognitieve kenmerken

Als er in de wetenschappelijke literatuur gesproken wordt over (hoog)begaafdheid wordt over het algemeen een onderscheid gemaakt tussen cognitieve en niet-cognitieve kenmerken. Voor het signaleren van kenmerken van (hoog)begaafdheid zijn de cognitieve kenmerken het minst omstreden en het meest algemeen van toepassing op alle cognitief begaafde leerlingen. Deze cognitieve kenmerken zijn:

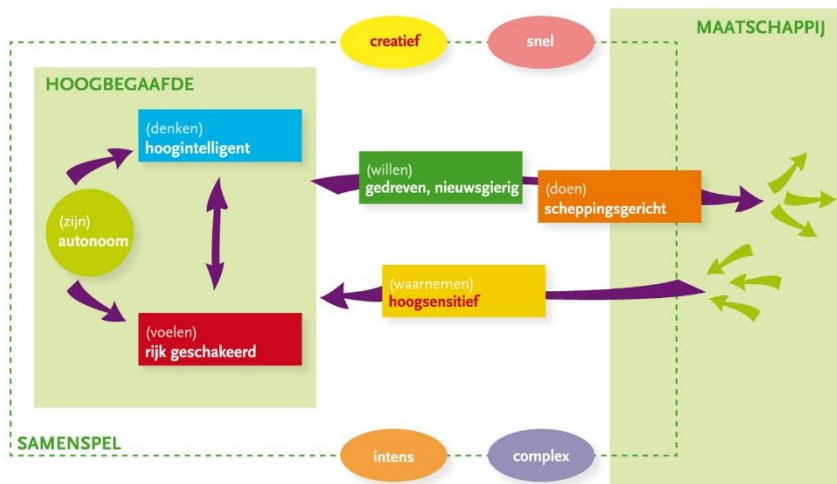
- Het beschikken over een goed geheugen.
- Het maken van grote denk- en leerstappen.
- Het hebben van een brede algemene interesse en kennis.
- Snel van begrip zijn.
- Het beschikken over een groot analytisch vermogen.
- Zoeken van uitdagingen.
- In staat zijn verworven kennis toe te passen.
- In staat zijn nieuwe kennis te integreren met oude kennis.
- Het beschikken over een groot probleemoplossend vermogen.

Niet-cognitieve kenmerken

Op het gebied van niet-cognitieve kenmerken kunnen er grote verschillen zijn tussen cognitief begaafde leerlingen. Niet-cognitieve kenmerken zijn relevant bij het verkrijgen van een beeld van de onderwijsbehoeften, maar dienen altijd in combinatie met de cognitieve kenmerken gebruikt te worden. Onder de niet-cognitieve kenmerken vallen eigenschappen als creativiteit, motivatie, taakgerichtheid, sociale competentie, perfectionisme, doorzettingsvermogen, behoefte aan autonomie, niet accepteren van autoriteit en een bepaalde vorm van humor en hoogsensitiviteit op het gebied van zintuiglijke waarnemingen en emoties.

Samenspel van factoren

Om begaafdheid bij leerlingen te kunnen signaleren moet je weten wat begaafdheid inhoudt, ook al bestaat er geen eenduidige definitie. Er zijn er diverse modellen met een aantal overeenkomstige factoren die kunnen helpen bij signalering. Bijvoorbeeld de omschrijving van hoogbegaafdheid uit het Delphi-model: "Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij scheidt plezier in creëren."

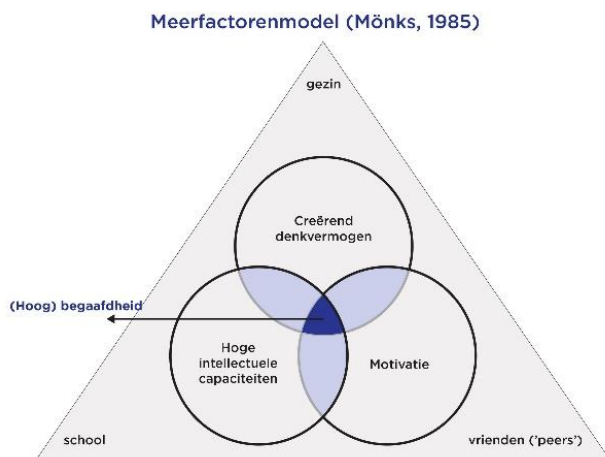
Uit: M.B.G.M. Kooijman - van Thiel (red). Hoogbegaafd. Dat zie je zó! Over zelfbeeld en imago van hoogbegaafden. OYA Productions, 2008

Figuur 1: Delphi-model

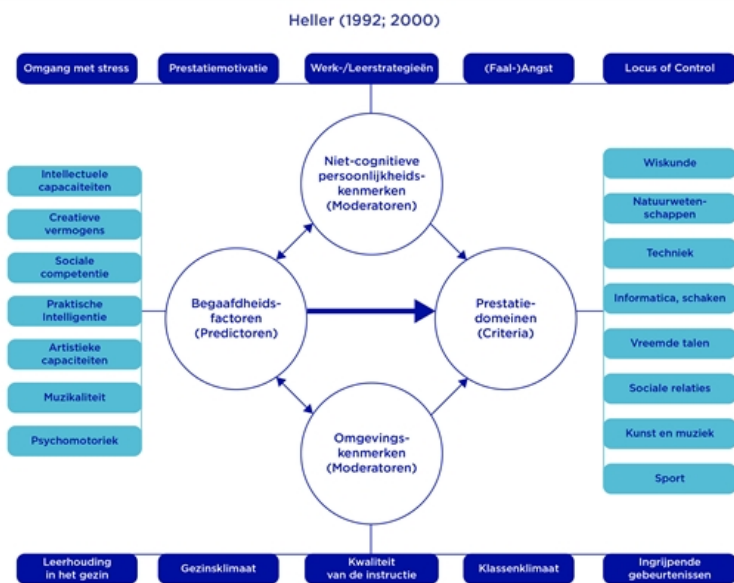
Het Delphi-model (figuur 1) en de modellen van Mönks en Heller (figuren 2 en 3) benadrukken de rol van verschillende factoren. Wat een (hoog)begaafd kind van zijn potenties laat zien, wordt bepaald door een samenspel tussen innerlijke factoren en externe factoren:

- Innerlijk: intelligentie, creativiteit, motivatie en dergelijke
- Extern: prikkels van buiten, wel of geen stimulering vanuit thuis, wel of geen passend schoolaanbod, wel of geen ontwikkelingsgelijken/peers in de buurt, wel of geen inspirerende omgeving

Dit maakt ook duidelijk dat niet elk kind dat in potentie getalenteerd gedrag kán laten zien (binnen een schoolcontext: hoge cijfers halen, gemotiveerd zijn om te leren) dat ook daadwerkelijk laat zien. Zo kan een op zich positieve eigenschap van hoogsensitiviteit bij een niet passende omgeving leiden tot diepe depressies en trauma's. Een honger naar leren en presteren kan uitlopen op faalangst als een leerling niet leert dat het ook mag falen en niet alles in één keer hoeft te kunnen.

Figuur 2: Meerfactorenmodel Mönks

Figuur 3: model Heller

Signaleren

Het doel van signaleren is niet om een label hoogbegaafdheid te kunnen plakken, maar om te achterhalen wat de onderwijsbehoeften zijn.

Signaleren van kenmerken van (hoog)begaafdheid is niet eenvoudig. Zeker als hiernaar gekeken wordt vanuit een smalle definitie in termen van schoolprestaties en cognitieve vermogens (intelligentie). Dat zijn doorgaans kenmerken van (hoog)begaafde leerlingen, maar zij worden vaak door veel meer eigenschappen gekenmerkt, zowel op cognitief, als op sociaal-emotioneel en creatief vlak. Het kan bovendien gaan om zowel positieve kwaliteiten als valkuilen. Dé hoogbegaafde leerling bestaat niet. Wel zijn er tussen de vele verschillende definities een groot aantal overlappen vast te stellen.

Aan de positieve kant zijn dit:

- Opvallende intellectuele en sociale vaardigheden;
- Een uitstekende fijne motoriek;
- Een brede interesse;
- Creativiteit;
- Een zeer goed geheugen;
- Doorzettingsvermogen;
- Goed kunnen omgaan met oudere kinderen;
- Een hoge IQ-score.

In termen van uitdaging zien we vaak

- Moeite met motivatie en concentratie;
- Gebrek aan structuur;
- (te) hoge verwachtingen van zichzelf en anderen;
- Angst om te falen/fouten te maken;
- (over)gevoelig voor externe prikkels.